

*Miejski Program Wspierania Rodziny
na lata 2013 – 2015*

Tomaszów Mazowiecki
Sierpień 2013r.

SPIS TREŚCI

- 1. WPROWADZENIE**
- 2. UWARUNKOWANIA PRAWNE**
- 3. DIAGNOZA ŚRODOWISKA LOKALNEGO**
- 4. ODBIORCY PROGRAMU**
- 5. CZAS REALIZACJI PROGRAMU**
- 6. ZASOBY INSTYTUCJONALNE**
- 7. CELE I ZADANIA DO REALIZACJI**
- 8. ZADANIA / WSKAŹNIKI REALIZACJI ZADAŃ/ REALIZATORZY
I ZAKRES WSPÓŁPRACY / PRZEWIDYWANE KOSZTY / CZAS
REALIZACJI**
- 9. PRZEWIDYWANE EFEKTY I REZULTATY PROGRAMU**
- 10. FINANSOWANIE PROGRAMU**
- 11. REALIZACJA PROGRAMU**
- 12. EWALUACJA I MONITORING**
- 13. CZYNNIKI WYSTĄPIENIA RYZYKA
PRZY REALIZACJI PROGRAMU**

1. WPROWADZENIE

Naturalnym środowiskiem wychowawczym każdego dziecka jest jego rodzina. Przekazując mu system wartości, tradycje, rodzina oddziałuje w sposób świadomy i nieświadomy na dziecko kształtując jego osobowość. Dzieci potrzebują ze strony dorosłych – rodziców atmosfery miłości, szczęścia, zrozumienia. Ma to wpływ na ich dalszy harmonijny rozwój oraz przyszłą samodzielność i postępowanie.

Przeżywanie przez rodzinę trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawczych ma charakter złożony i wymaga interdyscyplinarnych rozwiązań.

Uzależnienia, przemoc, bezrobocie, niezaradność, ubóstwo, brak umiejętności wychowawczych, zdarzenia losowe to główne problemy dezorganizujące życie rodziny.

W sytuacji nasilającego się kryzysu gospodarczego konieczne jest aktywne wsparcie rodzin i stałe monitorowanie przez odpowiednio przygotowane służby tj. pracowników socjalnych, asystentów rodziny, pedagogów, kuratorów sądowych, policji, a także przedstawicieli innych instytucji które mają kontakt z rodziną (np. organizacje pozarządowe). Praca z rodziną winna być połączona z jej własną aktywnością.

Organizując różnorodne formy wsparcia na rzecz rodziny wieloprotblemowej należy mieć na uwadze zasadę podstawowej roli opiekuńczej i wychowawczej rodziny w rozwoju dziecka.

Pomoc społeczna jako instytucja polityki społecznej państwa ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia.

Skuteczna pomoc dla rodziny przeżywającej trudności w sprawowaniu opieki i wychowywaniu dzieci może być osiągnięta dzięki ścisłej i efektywnej współpracy instytucji, organizacji i osób pracujących na rzecz rodzin.

Fundamentalnym założeniem Programu jest zatem wspieranie rodziny przez służby społeczne na etapie, kiedy problemy się zaczynają, a także działania mające na celu niedopuszczenie do sytuacji odebrania dziecka rodzinie biologicznej. Zadania Programu są również nakierowane na rodzinę, w której dziecko czasowo zostało umieszczone poza nią.

2. UWARUNKOWANIA PRAWNE

W świetle art. 71 Konstytucji RP Państwo w swojej polityce społecznej i gospodarczej uwzględnia dobro rodziny, a rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych.

Program będzie realizowany w oparciu o następujące **akty prawne**:

–Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. (Dz. U.z 2011r. Nr 149, poz.887 z późn. zm.)

–Ustawa o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r. (Dz. U. z 2009r. Nr 175, poz.1362 z późn. zm.)

–Ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990r. (Dz. U. z 2001r. Nr 142, poz.1591 z późn. zm.)

–Ustawa o działalności pożytku publicznego i wolonariacie z dnia 24 kwietnia 2003r. (Dz. U. z 2010r. Nr 234, poz.1536 z późn. zm.)

–Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy z dnia 20 kwietnia 2004r. (Dz. U. z 2008r. Nr 64, poz.415 z późn. zm.)

–Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie z dnia 29 lipca 2005r. (Dz. U. z 2005r. Nr 180, poz.1493 z późn. zm.)

–Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii z dnia 29 lipca 2005r. (Dz. U.z 2005r. Nr 2012, poz.z późn. zm.)

– Ustawa o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi z dnia 26 października 1982r. (Dz. U.z 2007r. Nr 70, poz.473 z późn. zm.)

– Ustawa o opiece nad dzieckiem w wieku do lat 3 z dnia 4 lutego 2011r. (Dz. U. z 2011r. Nr 45, poz.235 z późn. zm.)

–Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tomaszowa Mazowieckiego na lata 2008 – 2015 podjęta Uchwałą Nr XXXII/283/08 Rady Miejskiej Tomaszowa Mazowieckiego z dnia 29 października 2008r.

3. DIAGNOZA ŚRODOWISKA LOKALNEGO

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Mazowieckim

realizuje zadania zlecone gminie i zadania własne gminy zgodnie z **ustawą o pomocy społecznej** z dnia 12 marca 2004r. oraz zadania wynikające z innych ustaw.

Zgodnie z art. 3 cytowanej ustawy zadaniem pomocy społecznej jest „wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwiających im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka”.

Organizacja pieczy zastępczej oraz obowiązek wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu swych funkcji opiekuńczo - wychowawczych został nałożony na jednostki samorządu terytorialnego ustawą z dnia 9 czerwca 2011r. **o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej**.

Program powstawał przy współudziale przedstawicieli podmiotów, które działają na terenie miasta Tomaszowa Maz., zajmującymi się wsparciem dziecka i rodziny.

Diagnozę do Programu opracowano na podstawie analizy danych, którymi dysponuje Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Maz., danych uzyskanych z Wydziału Edukacji, Wydziału Ewidencji Ludności i Dowodów Osobistych, Wydziału Polityki Społecznej Urzędu Miasta Tomaszowa Maz. oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Tomaszowie Maz.

Sytuacja społeczna

Na terenie miasta Tomaszowa Mazowieckiego zamieszkuje 64 186 osób (*stan na dzień 31.12 2012r., dane pozyskane z Wydziału Ewidencji Ludności i Dowodów Osobistych Urzędu Miasta Tomaszowa Maz.*) w tym:

8676- dzieci w wieku 0-13,

3409 - dzieci w wieku 14-18.

Dzieci i młodzież do 18 roku życia stanowią 18,83% ogólnej liczby mieszkańców naszego miasta.

Ogółem z pomocy społecznej w 2012r. w ramach zadań własnych i zleconych (bez względu na rodzaj świadczeń, formę, liczbę oraz źródło finansowania) skorzystało łącznie 3228 rodzin.

Tabela nr 1.

Liczba środowisk ogółem korzystających z pomocy MOPS

	2009	2010	2011	2012
Liczba środowisk ogółem	3155	2947	2985	3228

Źródło: Dane ze sprawozdań Działu Świadczeń MOPS w Tomaszowie Maz.

Analiza sytuacji rodzin objętych pomocą Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Maz. w latach 2009-2012 wskazuje, że od 2009 roku zwiększa się liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej, na co ma wpływ także niskie kryterium dochodowe umożliwiające rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji korzystanie ze wsparcia MOPS. W roku 2012 wśród rodzin korzystających z pomocy 39,19% stanowiły rodziny z dziećmi do 18 roku życia.

Tabela Nr 2

Liczba rodzin z terenu miasta Tomaszowa Maz. korzystających ze Świadczeń Rodzinnych, Funduszu Alimentacyjnego oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.

Rok	Liczba rodzin/dzieci			
	2009	2010	2011	2012
Liczba rodzin korzystających ze Świadczeń Rodzinnych	4010	4381	4373	4244
Liczba rodzin korzystających z Funduszu Alimentacyjnego	702	622	654	680
Liczba dzieci/młodzieży z terenu Tomaszowa Maz. umieszczonych w pieczy zastępczej	43	22	33	32

Źródło: Dane pochodzące z poszczególnych Działów MOPS i PCPR w Tomaszowie Maz.

Z danych zawartych w tabeli Nr 2 wynika, iż zmniejsza się liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych, na co zdecydowany wpływ ma kryterium dochodowe uprawniające do pomocy w formie zasiłków rodzinnych i dodatków. Systematycznie wzrasta liczba rodziny otrzymujących świadczenia alimentacyjne. Zdecydowanie wpływ na taką sytuację ma kryzys współczesnej rodziny, który najczęściej kończy się separacją bądź rozwodem. Dzieci w tych rodzinach wychowywane są przez jednego z rodziców. Kontakt z drugim rodzicem często jest sporadyczny lub zostaje zerwany całkowicie. Sytuacja ta może mieć wpływ na wzrost rodzin z problemem opiekuńczo – wychowawczym.

Statystyki MOPS wskazują na szereg problemów, które zaburzają prawidłowe funkcjonowanie rodzin i przyczyniają się do powstawania negatywnych zjawisk społecznych takich jak alkoholizm, narkomania, przemoc w rodzinie. Efektem jest pozbawienie opiekunów praw rodzicielskich i umieszczenie dzieci w rodzinach zastępczych lub rodzinnych domach dziecka, o czym świadczy stale rosnąca liczba dzieci i młodzieży umieszczonej w pieczy zastępczej.

Tabela Nr 3

Rodziny objęte pomocą społeczną MOPS w 2012r.

Rodziny	Liczba rodzin	Liczba dzieci w rodzinach
z dziećmi do 18 r.ż.	1265	2261
wielodzietne	273	1033
niepełne	524	1015
wielopokoleniowe	14	53

Zródło: Badanie własne na podstawie kart rozeznania środowiska Działu Pomocy Środowiskowej MOPS w Tomaszowie Maz.

Rodziną określamy najczęściej grupę ludzi powiązanych ze sobą więzią małżeństwa, pokrewieństwa, powinowactwa lub adopcji. W praktyce życia społecznego rodzina traktowana jest jako podstawowe środowisko opiekuńczo-wychowawcze.

Rodzina niepełna to taka, w której dziecko jest wychowywane przez jedną osobę dorosłą, na której spoczywa odpowiedzialność za gospodarstwo domowe. Taki typ rodziny powstaje najczęściej wskutek rozwodu lub też śmierci jednego z rodziców.

Mianem **rodziny wielodzietnej** określa się rodzinę wychowującą troje i więcej dzieci.

Rodzina wielopokoleniowa składa się z kilku generacji, gdzie zarówno dziadkowie, ich potomstwo oraz wnuki zamieszkują wspólnie. Często ze względu na brak środków finansowych prowadzą wspólne gospodarstwo domowe.

W 2012r. pomocą społeczną objętych było 273 rodzin wielodzietnych z terenu miasta Tomaszowa Maz., co stanowi 21,58 % ogólnej liczby rodzin z dziećmi do 18 roku życia korzystających ze świadczeń MOPS, 524 rodzin niepełnych objętych wsparciem Ośrodka stanowi 41,42 % ogólnej liczby rodzin z dziećmi do 18 roku życia.

Większość problemów w rodzinach spowodowana jest ubóstwem wynikającym z braku pracy. Rodziny spełniające kryterium dochodowe zgodnie z art.8 ustawy o pomocy społecznej z 12 marca 2004 roku, posiadają dochody które nie pozwalają na zaspakajanie potrzeb podstawowych tj. zakup żywności, odzieży, opału.

Niskie dochody rodzin lub ich brak powodują wykluczenie społeczne, ograniczony dostęp do dóbr społecznych, a w dalszej konsekwencji trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Tabela Nr 4

Dominujące przyczyny kryzysu w rodzinach z dziećmi do 18 r.ż. objętych pomocą MOPS w 2012r.

Przyczyna	Liczba rodzin
pozostawanie opiekunów bez pracy- bezrobocie	720
niepełnosprawność dzieci	53
niepełnosprawność opiekunów	48
długotrwała lub ciężka choroba	21
przemoc w rodzinie	48
potrzeba ochrony macierzyństwa lub wielodzietności	22
bezzradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (zwłaszcza w rodzinie niepełnej i wielodzietnej)	320
alkoholizm	38
narkomania	3

Źródło: Dane uzyskane na podstawie kart rozeznania środowisk z Działu Pomocy Środowiskowej MOPS w Tomaszowie Maz.

Powyższe dane wskazują, że najczęściej występującą dysfunkcją wśród rodzin korzystających z pomocy społecznej jest **bezrobocie oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych**.

Rodziny te, wymagają oprócz wsparcia finansowego działań profilaktyczno - interwencyjnych, w celu poprawy funkcjonowania.

Występowanie dysfunkcyjności w rodzinie często związane jest z brakiem poprawnych wzorców, co wpływa na niewłaściwe relacje rodzinne oraz brak umiejętności radzenia sobie z sytuacjami trudnymi.

Systematycznie wzrasta zapotrzebowanie na formy pomocy nie mieszczące się w sferze finansowej. Coraz częściej klienci pomocy społecznej poszukują wsparcia ze strony pracownika socjalnego w formie pracy socjalnej, a także wsparcia psychologicznego, prawnego. Praca socjalna z rodziną rozpoczyna się w naturalnym środowisku rodziny – w jej mieszkaniu. Na swoim terenie rodzina czuje się pewnie, częściej manifestuje swoje zagrożenia, ale także mocne strony, na których można budować program pomocowy.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w 2012 roku prowadził poradnictwo specjalistyczne, które obejmowało w szczególności:

poradnictwo prawne (udzielanie informacji z zakresu prawa rodzinnego, zabezpieczenia społecznego i ochrony praw lokatorów),

psychologiczne (realizowane przez procesy diagnozowania, profilaktyki i terapii)

oraz **rodzinne** (obejmuje problemy funkcjonowania rodziny i opieki nad osobą niepełnosprawną, a także terapię rodzinną). Poradnictwem specjalistycznym w 2012 roku było objętych 398 rodzin.

Tabela Nr 5

Świadczenia niepieniężne udzielane rodzinom korzystającym z pomocy społecznej MOPS.

Forma świadczeń	Liczba Rodzin			
	2009	2010	2011	2012
Praca socjalna	1907	1819	1625	1603
Poradnictwo specjalistyczne	172	321	287	398

Źródło: Dane ze sprawozdań Klubu Integracji Społecznej działającego przy MOPS w Tomaszowie Maz.

Dla rodzin, które wymagają największego wsparcia i stabilizacji rozwiązaniem jest objęcie pomocą w formie **asystenta rodziny**, którego zadaniem jest wspomaganie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Ważnym elementem pracy asystenta rodziny jest pomoc rodzinie w organizacji i wypełnianiu podstawowych i codziennych obowiązków rodzicielskich, jak również współpraca z pracownikiem socjalnym, pedagogiem szkolnym, policją, kuratorem.

W 2012r. w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Tomaszowie Maz. zatrudnionych było dwóch asystentów rodzinnych pod opieką których znajdowało się **41 rodzin**, w tym **100 dzieci**.

Praca asystentów rodziny przyniosła wymierne korzyści. Żadne z dzieci z rodzin zagrożonych utratą praw rodzicielskich, objętych opieką asystentów nie zostało umieszczone w placówce opiekuńczej.

Sytuacja mieszkaniowa

Gmina Miasto Tomaszów Maz. jest właścicielem **143** lokali socjalnych. Posiadany zasób mieszkaniowy nie zabezpiecza potrzeb mieszkaniowych wszystkich mieszkańców Tomaszowa Maz. o niskich dochodach. Na koniec 2012r. w Urzędzie Miasta Tomaszowa Maz. zarejestrowanych było **428** wniosków osób uprawnionych do lokali socjalnych na mocy wyroku sądowego. Na terenie Tomaszowa Maz. funkcjonują 3 spółdzielnie mieszkaniowe: SM Przodownik, SM Grota, SM Nasza Chata. Łącznie **1 116** rodzin nie reguluje opłat za zajmowane mieszkanie spółdzielniom mieszkaniowym. W konsekwencji rodziny zagrożone są egzekucjami komorniczymi i eksmisjami, co skutkuje utratą mieszkania lub pogorszeniem warunków mieszkaniowych. Na dzień 31.12.2012r. do Sądu Rejonowego w Tomaszowie Maz. zostało skierowanych **18** wniosków o eksmisję, **122** rodziny oczekują na wykonanie wyroku eksmisji. Wielkość problemów wskazuje na konieczność podjęcia działań w zakresie aktywizacji mieszkańców, kształtowania poczucia odpowiedzialności za miejsce, w którym mieszkają. Z analizy danych przeprowadzonej przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej wynika, że w 2012r. **860** rodzin skorzystało ze wsparcia w formie dodatków mieszkaniowych. Mieszkania wybudowane przez Tomaszowskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego sp.zo.o. i przeznaczone dla rodzin średnio zarabiających zwłaszcza rodzin młodych z małymi dziećmi tylko w części pokrywają zapotrzebowanie na taką formę pomocy.

MOPS w Tomaszowie Maz. dysponuje dwoma mieszkaniami chronionymi: przy ul. Jana Pawła II i ul. Wschodniej. Pobyt w takim mieszkaniu może być przyznany osobie lub rodzinie, która ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność albo chorobę potrzebuje wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu. Od 16 listopada 2010r. do 30 listopada 2012r. w mieszkaniu przy ul. Jana Pawła II umieszczona była rodzina sierot zupełnych. Obecnie w mieszkaniu tym przebywa matka samotnie wychowująca 2 dzieci. Mieszkanie chronione przy ul. Wschodniej w okresie od 1 czerwca 2011r. do 30 czerwca 2012r. zajmowała matka samotnie wychowująca dziecko, będąca sierotą bez możliwości wsparcia najbliższej rodziny. W chwili obecnej w mieszkaniu przebywa rodzina, która zagrożona była bezdomnością. Ta forma pomocy społecznej jest świadczeniem niepieniężnym. W 2013r. działania Ośrodka nakierowane zostaną na zwiększenie zasobów w formie mieszkań chronionych.

Analiza problemu bezrobocia

Tomaszów Mazowiecki należy do miast województwa łódzkiego, którego ważną kwestią społeczną pozostaje bezrobocie.

Tabela Nr 6

Liczba zarejestrowanych mieszkańców Tomaszowa Maz. w Powiatowym Urzędzie Pracy .

	2009	2010	2011	2012
Bezrobotni ogółem	5042	4885	4790	5089
Bezrobotni długotrwale	1871	2279	2376	2506

Źródło: Dane uzyskane z PUP w Tomaszowie Maz.

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych mieszkańców Tomaszowa Maz. w PUP w/m na dzień 31.12.2012 roku wynosiła 5089, w tym 2506 osób długotrwale bezrobotnych czyli pozostających bez pracy dłużej niż 12 miesięcy. Osoby długotrwale bezrobotne stanowią 49,24 % ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych z terenu miasta.

W roku 2012 odnotowano wzrost osób bezrobotnych na terenie miasta w stosunku do lat ubiegłych. Przyczyn bezrobocia wśród mieszkańców Tomaszowa Maz. należy szukać na wielu płaszczyznach takich jak: np. kryzys gospodarczy pociągający za sobą redukcję zatrudnienia, powrót do kraju z czasowej emigracji zarobkowej czy napływ na rynek pracy absolwentów szkół.

Tabela Nr 7**Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia**

	2009	2010	2011	2012
Liczba rodzin	1580	1562	1283	1603
Liczba osób w tych rodzinach	3546	3665	3164	3767

Źródło: Dane ze sprawozdań Działu Świadczeń MOPS w Tomaszowie Maz.

Z analizy danych wynika, że beneficjenci, którym pomoc społeczna została udzielona z uwagi na bezrobocie stanowią 49,66 % ogólnej liczby korzystających z pomocy społecznej w 2012 roku.

Większość klientów Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej to osoby z wykształceniem podstawowym oraz zasadniczym zawodowym. Brak kwalifikacji zawodowych oraz kwalifikacje zawodowe niedostosowane do rynku pracy znacznie ograniczają możliwość znalezienia i podjęcia zatrudnienia. Brak stałego dochodu generuje szereg innych problemów wpływających na pogorszenie sytuacji życiowej rodzin.

Analiza sytuacji edukacyjno – oświatowej

Ważnym instrumentem polityki edukacyjnej oraz wyrównywania szans rozwojowych dzieci jest edukacja przedszkolna. Dla dzieci, których rozwój przebiega nieharmonijnie lub z opóźnieniem z różnych przyczyn, między innymi zaniedbań rodziców, wychowanie przedszkolne jest szansą na wczesne wspieranie tej grupy.

Na terenie Tomaszowa Maz. wychowanie przedszkolne realizowane jest w 14 publicznych i 3 niepublicznych przedszkolach i 1 niepublicznym punkcie przedszkolnym.

Tabela Nr 8**Dzieci uczęszczające do przedszkoli**

Placówka wychowania przedszkolnego	Liczba dzieci w roku szkolnym 2011/2012	Liczba dzieci w roku szkolnym 2012/2013
przedszkola publiczne	1502	1582
przedszkola niepubliczne	187	217
szkoły podstawowe publiczne oddział „0”	269	237
łącznie:	1958	2036

Źródło: Dane uzyskane z Wydziału Edukacji Urzędu Miasta Tomaszowa Maz.

Edukacja szkolna w Tomaszowie Maz. realizowana jest w 14 szkołach publicznych (8 szkół podstawowych i 6 szkół gimnazjalnych) i 2 szkołach niepublicznych (1 szkoła podstawowa i 1 gimnazjum).

Tabela Nr 9

Uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów

Szkoła	Liczba dzieci w roku szkolnym 2011/2012	Liczba dzieci w roku szkolnym 2012/2013
szkoły podstawowe publiczne	3721	3814
szkoły podstawowe niepubliczne	26	35
gimnazja publiczne	1952	1953
gimnazja niepubliczne	86	30
łącznie:	5785	5832

Źródło: Dane uzyskane z Wydziału Edukacji Urzędu Miasta Tomaszowa Maz.

Działania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Maz. zmierzają w kierunku objęcia wszystkich potrzebujących dzieci pomocą w formie posiłku w szkole. W tym celu pracownicy Ośrodka współpracują z pedagogami szkolnymi.

Tabela Nr 10

Liczba dzieci, którym przyznano posiłki w ramach programu rządowego „Pomoc państwa w zakresie dożywiania”

Rok	Liczba dzieci objętych posiłkiem w stołówce szkolnej
2009	1324
2010	1422
2011	1440
2012	1420

Źródło: Dane ze sprawozdań Działu Świadczeń MOPS w Tomaszowie Maz.

W 2012 roku 1 420 dzieci było objętych dożywianiem zgodnie z ustawą z dnia 29 grudnia 2005 roku o ustanowieniu programu wieloletniego „ Pomoc Państwa w zakresie dożywiania” i Uchwały Nr LVI/480/06 Rady Miejskiej w Tomaszowie Mazowieckim z dnia 31 maja 2006 roku w sprawie podwyższenia kryterium dochodowego uprawniającego do pomocy w zakresie dożywiania oraz określania zasad i trybu zwrotu wydatków poniesionych na świadczenia z pomocy społecznej w zakresie dożywiania.

Dzieci uczęszczające do szkół podstawowych, gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych mogą otrzymywać wsparcie w formie stypendium szkolnego.

W roku szkolnym 2012 zostało przyznanych 1799 stypendiów szkolnych dla uczniów z rodzin spełniających ustawowe kryterium dochodowe zgodnie z art.8 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004r. Wysokość najniższego stypendium szkolnego wyniosła 360 zł a najwyższego 486 zł na osobę.

Jedną z dostępnych form wsparcia w kryzysach szkolnych, rówieśniczych i osobistych dla dzieci i młodzieży z rodzin dysfunkcyjnych są świetlice.

Tabela Nr 11

Świetlice funkcjonujące na terenie miasta Tomaszowa Maz. w 2012r.

Rok	Świetlice socjoterapeutyczne		Świetlice środowiskowo - integracyjne	
	Liczba świetlic	Liczba dzieci	Liczba świetlic	Liczba dzieci
2009	1	48	2	65
2010	1	48	2	51
2011	1	48	2	70
2012	1	48	2	50

Źródło: Dane uzyskane z Wydziału Polityki Społecznej Urzędu Miasta Tomaszowa Maz.

Działania świetlicy środowiskowej ukierunkowane są na dzieci i młodzież wywodzące się z rodzin dysfunkcyjnych lub mających trudną sytuację materialną. Głównym celem działań świetlicy środowiskowej jest:

- współdziałanie w procesie wychowywania z rodziną oraz szkołą
- pomoc w nauce,
- zapewnianie podwieczorku podopiecznym,
- organizacja czasu wolnego przez prowadzenie zajęć sportowo – rekreacyjnych,
- działania mające na celu rozwój zainteresowań podopiecznych,

Pomoc świetlicy socjoterapeutycznej skierowana jest do dzieci, u których stwierdzono zaburzenia emocjonalne. Zazwyczaj zaburzenia zachowań przejawiają się u dzieci pochodzących z rodzin, w których wzajemne relacje między dziećmi, a rodzicami nie są prawidłowe.

Zaburzenia te zakłócają i utrudniają ich rozwój. Dlatego w obszarze działania świetlicy socjoterapeutycznej znajdują się dzieci:

- mające problemy szkolne,
- trudności w nauce ,
- agresywne, nadpobudliwe.

Na terenie Tomaszowa Maz. działają obecnie 2 świetlice: Świetlica środowiskowo-integracyjna przy Stowarzyszeniu Rodzin Dzieci i Osób Niepełnosprawnych(ul. Kombatantów 3) oraz Socjoterapeutyczna Świetlica Środowiskowa „Krasnoludek” prowadzona przez Towarzystwo Przyjaciół Dzieci (ul. Św. Antoniego 55).

Placówki te nie tylko organizują dzieciom pomoc w nauce i czas wolny, ale również współpracują z rodzicami i innymi placówkami kulturalno-oświatowymi.

Powyższa diagnoza przedstawia problemy rodzin zagrożonych niewydolnością opiekuńczo - wychowawczą w Tomaszowie Maz. Podejmowanie interwencji i systemowe wsparcie tych rodzin wydaje się być niezbędne.

Statystyki Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Maz. pokazują, że wśród wielu problemów dotyczących rodziny korzystające z pomocy społecznej, od wielu lat utrzymują się: bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego oraz niepełnosprawność.

Wynika stąd konieczność podejmowania działań na wielu płaszczyznach: m.in.: edukacyjnej i integracji społecznej.

Określenie celu głównego, celów szczegółowych i działań wzmocni system wsparcia rodziny i stanie się szansą na efektywniejszą pomoc rodzinom przeżywającym trudności w codziennym funkcjonowaniu.

4. ODBIORCY PROGRAMU

Miejski Program Wspierania Rodziny skierowany jest przede wszystkim do rodzin doświadczających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, dotkniętych przemocą, ubóstwem, problemem uzależnień oraz zagrożonych umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej lub takich, którym ograniczono władzę rodzicielską poprzez umieszczenie dzieci w pieczy zastępczej.

5. CZAS REALIZACJI PROGRAMU

Miejski Program Wspierania Rodziny został opracowany na lata 2013 – 2015.

6. ZASOBY INSTYTUCJONALNE

Przywrócenie prawidłowego funkcjonowania rodziny jest możliwe tylko dzięki ścisłej i dobrze zorganizowanej współpracy odpowiednio przygotowanych służb.

- Instytucje, organizacje i inne podmioty realizujące zadania w zakresie wspierania rodzin:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Maz.
- Urząd Miasta w Tomaszowie Maz.
- Komenda Powiatowa Policji w Tomaszowie Maz.
- Powiatowy Urząd Pracy w Tomaszowie Maz.
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tomaszowie Maz.
- Miejska Komisja d/s Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Tomaszowie Maz.
- Placówki oświatowe i kulturalne (w tym: żłobki, przedszkola, szkoły, domy kultury)
- Organizacje pozarządowe
- Parafie rzymsko-katolicki
- Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna
- Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej d/s Rodzinnych i Nieletnich Sądu Rejonowego w Tomaszowie Maz.
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
- Ośrodek Rehabilitacji Dzieci Niepełnosprawnych

7. CELE I ZADANIA DO REALIZACJI

Cel główny:

- **Stworzenie efektywnego systemu na rzecz wspierania rodziny i jej prawidłowego wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych.**

Cele szczegółowe:

1. Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialno – bytowej
2. Wspieranie rodziny w wychowaniu dziecka i pełnieniu funkcji opiekuńczo - wychowawczej
3. Praca z rodziną w celu zapobiegania sytuacji kryzysowej
4. Stworzenie wewnętrznego systemu informacyjnego między instytucjami działającymi na rzecz wspierania rodziny

8. ZADANIA / WSKAŹNIKI REALIZACJI ZADAŃ / REALIZATORZY I ZAKRES WSPÓŁPRACY / PRZEWIDYWANE KOSZTY / CZAS REALIZACJI

Zadania	Wskaźniki realizacji zadań	Realizatorzy i zakres współpracy	Przewidywane koszty	Czas realizacji
1.CEL: Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji materialno – bytowej				
1. Zapewnienie rodzinom pomocy materialnej i finansowej	- forma udzielonej pomocy; - liczba rodzin objętych pomocą (w tym liczba dzieci)	– MOPS (finansowanie, realizacja zadania, rozeznanie potrzeb)	5,5 mln zł rocznie	2013r. - 2015r.
2. Zapewnienie rodzinom pomocy rzeczowej (środki czystości, odzież, pościel, obuwie, meble, żywność z Banków Żywności) oraz organizowanie wypoczynku dla dzieci z rodzin dysfunkcyjnych	- liczba rodzin objętych pomocą; - liczba rodzin korzystających z Banku Żywności; - liczba dzieci uczestniczących w zorganizowanym wypoczynku	–MOPS (finansowanie, wymiana informacji z realizatorami), –Organizacje pozarządowe –Parafie rzymsko - katolickie (bezpośrednie wykonanie zadania, wymiana informacji dotyczących potrzeb i realizacji zadania)	8 tys. zł (2013r.) 10 tys. zł (2014r.) 10 tys. zł (2015r.)	2013r. - 2015r.
3. Objęcie dożywianiem dzieci w żłobkach, przedszkolach, szkołach,	- liczba dzieci korzystających z posiłków dofinansowanych przez MOPS	–MOPS (finansowanie, współpraca z realizatorami), –Placówki oświatowe (bezpośrednie wykonanie zadania, wymiana informacji dotyczących potrzeb i realizacji zadania)	860.000 zł (dotyczy 2013r.) 900.000 zł (dotyczy 2014r.) 900.000 zł (dotyczy 2015r.)	2013r. - 2015r.
4. Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą miejsc w hostelu, schronisku wraz z posiłkiem	- liczba osób i dzieci przebywających w hostelu, schronisku - liczba wydanych posiłków dla osób przebywających w hostelu, schronisku	–PCPR (bezpośrednia współpraca z MOPS, KPP wymiana informacji), –Tomaszowska Spółdzielnia Socjalna „IMPULS“	18. 000 zł rocznie	2013r. - 2015r.

		(realizacja zadania, wymiana informacji, bezpośrednia współpraca z MOPS) –KPP (udział w interwencjach) – MOPS (finansowanie posiłków oraz pobytu osób w hostelu lub schronisku)		
5. Współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo – wychowawczej	- liczba dzieci umieszczonych w placówkach; - koszty pobytu	–MOPS, –Urząd Miasta (finansowanie, współpraca z PCPR, wymiana informacji dotyczących funkcjonowania placówek)	100.000 zł (dotyczy 2013r.) 150.000 zł (dotyczy 2014r.) 150.000 zł (dotyczy 2015r.)	2013r. - 2015r.
6. Zapewnienie mieszkania chronionego dla rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wychowanków Domu Dziecka, Ośrodków Szkolno-Wychowawczych	- liczba osób w mieszkaniach chronionych	– MOPS (pokrycie kosztów użytkowania i eksploatacji lokalu, rozeznanie potrzeb)	6.500 zł (dotyczy 2013r.) 14.000 zł (dotyczy 2014r.) 14.000 zł (dotyczy 2015r.) Projekt Ministra Pracy i Polityki Społecznej lata 2013-2014 kwota 150.000 zł w tym: dotacja 120.000,00 zł, środki własne 30.000,00 zł	2013r. - 2015r.
2.CEL: Wspieranie rodziny w wychowaniu dziecka i pełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczej				
1. Zapewnienie opieki asystenta rodziny rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych	- liczba asystentów rodziny zatrudnionych w MOPS - liczba rodzin objętych pomocą asystenta rodziny - liczba dzieci w tych rodzinach	- MOPS (współfinansowanie bezpośrednia realizacja zadania)	Środki budżetu państwa 18.002,50 (2013 r.) Środki z EFS 12.800,00 zł (2013 r.) Środki własne 6.997,50 zł (2013r.) 25.000,00 zł (2014 r.) 25.000,00 zł (2015 r.)	2013r. - 2015r.

<p>2. Zapewnienie poradnictwa specjalistycznego (prawnego, psychologicznego, terapeutycznego) oraz zapewnienie dzieciom z zaburzeniami pomocy specjalistów (seksuologa, psychiatry)</p>	<p>- liczba osób, którym udzielono pomocy; - liczba udzielonych porad; - liczba dzieci objętych pomocą seksuologa; - liczba dzieci objęta pomocą psychiatry</p>	<p>–MOPS/KIS, –PCPR, –Organizacje pozarządowe, –Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna, –ORDN (realizacja zadania, współpraca i wymiana informacji pomiędzy realizatorami, rozeznanie potrzeb)</p>	<p>7.500,00 zł (2013r.) 14.000,00 zł (2014r.) 14.000,00 zł (2015r.)</p>	<p>2013r. - 2015r.</p>
<p>3. Podjęcie terapii przez rodziców dzieci ze środowisk zagrożonych przemocą , długotrwałą chorobą, uzależnieniami, wykluczeniem społecznym</p>	<p>- liczba rodziców objętych terapią</p>	<p>–MOPS (organizowanie grup wsparcia, współpraca z realizatorami, wymiana informacji), –Miejska Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, –Organizacje pozarządowe, –Parafie rzymsko-katolickie (realizacja zadania, wymiana informacji, współpraca z MOPS)</p>	<p>2.000,00 zł rocznie</p>	<p>2013r. - 2015r.</p>
<p>4. Działania i pomoc wolontariatu na rzecz rodzin i dzieci</p>	<p>–liczba rodzin objętych wolontariatem; –liczba dzieci w rodzinach objętych wolontariatem</p>	<p>–MOPS, –Urząd Miasta/ Centrum Dialogu Społecznego (rozeznanie potrzeb, wymiana informacji, bezpośrednia współpraca i realizacja zadania)</p>	<p>Bez kosztów</p>	<p>2013r. - 2015r.</p>
<p>5. Udział w miejskich i ogólnopolskich kampaniach propagujących wzmocnienie wartości rodziny</p>	<p>–ilość spotkań integracyjnych –ilość kampanii informacyjnych</p>	<p>–MOPS, –Urząd Miasta, –Parafie rzymsko-katolickie, –Organizacje pozarządowe –Placówki oświatowe</p>	<p>2.500,00 zł rocznie</p>	<p>2013r. - 2015r.</p>

		i kulturalne –Lokalne media (współfinansowanie współpraca między realizatorami, wymiana informacji)		
3.CEL :Praca z rodziną w celu zapobiegania sytuacji kryzysowej				
1. Podnoszenie świadomości rodzin w zakresie pełnienia prawidłowych funkcji opiekuńczo-wychowawczych poprzez organizowanie poradnictwa, warsztatów, szkoleń prelekcji	- liczba rodzin objętych działaniami; - liczba spotkań; - liczba warsztatów; - liczba szkoleń	–MOPS/KIS, –Placówki oświatowe i kulturalne, –PCPR, –KPP (realizacja zadania, wymiana informacji)	1.500,00 zł Rocznie	2013r. - 2015r.
2. Umożliwienie dzieciom z rodzin wieloproblemowych uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez placówki wsparcia dziennego	- liczba placówek o charakterze socjo terapeutycznym i opiekuńczo - wychowawczym; - liczba dzieci biorących udział w zajęciach	–Świetlice środowiskowe, –Parafie rzymsko-katolicki, –Organizacje pozarządowe (bezpośrednia realizacja zadania, wymiana informacji, rozeznanie potrzeb)	98.500,00 zł (2013 r.) 100.000,00 zł (2014 r.) 100.000,00 zł (2014 r.)	2013r. - 2015r.
3. Działania aktywizujące zawodowo i społecznie na rzecz rodzin, w których członkowie pozostają bez pracy długotrwale(tj. powyżej 12 m-cy)	- liczba osób i rodzin objętych udziałem w ramach projektu aktywnej integracji; - liczba osób, które ukończyły kursy zawodowe; - liczba osób, które podjęły zatrudnienie po kursach zawodowych;	–MOPS, –Powiatowy Urząd Pracy (bezpośrednia współpraca, wymiana informacji)	138.500,00 zł (2013 r.) 140.000,00 zł (2014 r.) 140.000,00 zł (2015 r.)	2013r. - 2015r.
4.CEL: Stworzenie wewnętrznego systemu informacyjnego między instytucjami działającymi na rzecz wspierania rodziny				
1.Stworzenie banku informacji dotyczących miejsc pomocy specjalistycznej		- Partnerzy realizujący Program Wspierania Rodziny (opracowanie i opublikowanie informatora, ulotek i plakatów)	5.000,00 zł (2014r.) 5.000,00 zł (2015 r.)	2013r. - 2015r.

2.Prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka w rodzinie zagrożonej kryzysem	- liczba monitorowanych rodzin	- MOPS, - PCPR, - Kuratorzy, - KPP, - Placówki oświatowe (bezpośrednia współpraca między realizatorami programu, wymiana informacji)	Bez kosztów	2013r. - 2015r.
---	--------------------------------	--	-------------	-----------------

9. PRZEWIDYWANE EFEKTY I REZULTATY PROGRAMU

W wyniku przeprowadzonych działań przewidywane jest osiągnięcie następujących efektów:

- Poprawa funkcjonowania rodzin z problemami opiekuńczo-wychowawczymi
- Wzmocnienie roli i funkcji rodziny
- Przeciwdziałanie umieszczaniu dzieci w pieczy zastępczej
- Usprawnienie przepływu informacji pomiędzy instytucjami zajmującymi się pomocą rodzinie

10. FINANSOWANIE PROGRAMU

Program będzie finansowany ze środków budżetu Miasta Tomaszowa Maz., dotacji zewnętrznych: budżetu Państwa (programy rządowe z zakresu wspierania rodziny,) oraz ze środków poza budżetowych (programy Unii Europejskiej).

11. REALIZACJA PROGRAMU

Realizację Programu zapewnia Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Maz. i Wydział Polityki Społecznej Urzędu Miasta Tomaszowa Maz. w partnerstwie z w/w podmiotami, do których należy organizowanie działań w ramach Programu oraz inicjowanie nowych rozwiązań.

Funkcję koordynatora Programu powierza się Dyrektorowi Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Maz.

Program wspierania rodziny jest dokumentem długofalowym i ma charakter otwarty, co oznacza, że może być aktualizowany w zależności od pojawiających się potrzeb.

Program będzie realizowany przy współpracy z instytucjami samorządowymi, organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami, które zajmują się wspieraniem rodzin.

12. EWALUACJA I MONITORING

Prowadzenie ewaluacji służyć będzie przede wszystkim sprawdzeniu czy zostały zrealizowane planowane działania oraz czy osiągnięto zakładane rezultaty.

Zebrane informacje odpowiedzą na pytanie czy cele programu są prawidłowo określone w stosunku do potrzeb rzeczywistych wdrażanego Programu i priorytetów, jak również na jakim obszarze Program wymaga zmian lub aktualizacji.

Stały monitoring przebiegu Programu prowadzony będzie poprzez współpracę i wymianę informacji

przez realizatorów, które dostarczą podstaw do planowania i opracowania działań profilaktycznych na lata kolejne oraz stanowić będą przesłanki do dokonania oceny ich skuteczności.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tomaszowie Maz. w terminie do 28 lutego każdego roku przedkładać będzie Prezydentowi Miasta Tomaszowa Mazowieckiego sprawozdania z realizacji Programu, sporządzane na podstawie raportów uzyskanych od podmiotów współpracujących w realizacji Programu. Sprawozdanie z realizacji Programu Prezydent Miasta przedłoży Radzie Miejskiej do 31 marca każdego roku.

Na potrzeby prowadzenia ewaluacji i monitoringu przyjęte zostały w Programie wskaźniki realizacji zadań.

Na zakończenie okresu trwania programu przeprowadzone zostanie podsumowanie i analiza końcowa w celu dokonania oceny adekwatności i użyteczności Programu.

13. CZYNNIKI WYSTĄPIENIA RYZYKA PRZY REALIZACJI PROGRAMU

- Ograniczenie środków finansowych własnych przeznaczonych na realizację programu
- Zmiany w przepisach prawa, mające wpływ na prawidłową realizację Programu
- Ograniczenie dostępu do usług specjalistów (seksuolog dziecięcy, psychiatra dziecięcy- brak stałego etatu na terenie miasta)
- Zmniejszenie lub nieprzyznanie dotacji ze środków zewnętrznych

Uwagi końcowe

Zespół pracowników Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tomaszowie Maz. oraz Wydziału Polityki Społecznej Urzędu Miasta Tomaszowa Maz. pragnie podziękować wszystkim niżej wymienionym organizacjom, instytucjom i osobom biorącym udział w konsultacjach społecznych, które przyczyniły się do opracowania niniejszego dokumentu :

- Komenda Powiatowa Policji w Tomaszowie Maz.
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Tomaszowie Maz.
- Miejska Komisja d/s Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Tomaszowie Maz.
- Towarzystwo Przyjaciół Dzieci
- Przedstawiciel Rady Miejskiej Tomaszowa Maz.
- Parafie rzymsko-katolickie
- Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej ds. Rodzinnych i Nieletnich Sądu Rejonowego w Tomaszowie Maz.